

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Частина IV

**Дніпро
2026**

УДК 81'1(477)
ББК 81'2 УКР
С 91

Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол № 4 від 18.12.2025 р.)

Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол № 5 від 25.12.2025 р.)

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВВПЗ «ДГУ», 2026. Ч. IV. 339 с.

(в авторській редакції)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (18 листопада 2025 року). Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній діяльності фахівців зазначених напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Нежива Ольга Миколаївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Запотічна Роксолана Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Лимар Андрій Петрович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Сковронська Ірина Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Негодченко Ольга Петрівна – старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – фахівець Навчально-наукового відділу

© ВВПЗ «ДГУ», 2026

© Автори, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Алексєєв Артур. Розроблення та оцінювання систем автоматичного створення навчальних матеріалів із використанням LLM для вивчення іноземних мов	6
Архіпова Тетяна. Мовою історії: «східна колекція» фотографа д. І. Єрмакова у дніпропетровському національному історичному музеї	14
Борисенко Світлана. Мовна експертиза як доказ у судовому процесі	20
Бутченко Тарас. Оціночні поняття у нормопроектуванні: семантичні межі та проблеми інтерпретації.....	30
Варакута Марина. Емпатійна мова психолога в роботі з травмованими сім'ями військовослужбовців.....	43
Вонсович Юлія. Інноваційні методи формування комунікативної компетентності у студентів медичних спеціальностей.....	53
Глущенко Ганна, Єрмакова Наталія. Роль екфразису у створенні візуального коду романів А. Сміт.....	61
Гутарук Наталія. Цифрові інструменти як засіб диференціації навчання англійської мови у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	69
Данченко Ірина. Стиль і мова творів Роберта Музіля.....	78
Зав'ялов Дмитро. Нейронні механізми мовного перемикання у двомовних носіїв	86
Запотічна Роксолана. From medical jargon to clear communication: linguistic innovations in electronic health records.....	92
Запотічна Роксолана. The role of applied linguistics in enhancing communication in healthcare settings	100
Калашникова Тетяна. Вербалізація опозиції «свій-чужий» в сучасному суспільно-політичному дискурсі США	109
Квітінська Ліана. Семіотика: практичне використання символів і знаків ...	115
Козін Ігор, Андрішко Олег. Розроблення інтерактивних систем для навчання українській мові за допомогою технологій	135
Korsunskaja Viktoriia. Der Einfluss der Sprache auf die Entwicklung der Kommunikationskompetenz und die Persönlichkeit.....	142
Косович Ольга, Майданюк Юлія. Психолінгвістичні механізми кодового перемикання в білінгвальному мовленні	152
Краснокутський Олександр. Правові засади соціального захисту населення в Україні	160
Крашеніннікова Тетяна. Анатолій Михайлович Поповський: аналіз етнолінгвістичних праць	171
Кузнєцова Наталія. Інтегроване формування іншомовної та цифрової компетентностей майбутніх інженерів засобами ІКТ	177

Лимар Андрій. Соціолінгвістичний вимір радянської національної політики в Україні у 30-50-х рр. ХХ ст.	183
Лучанінова Ольга. Психолого-педагогічні чинники професійного мовлення викладача: інформаційно-дидактичний супровід	192
Ляшко Сергій. «Хто йдеш мимо...» Яна Жоравницького як зразок староукраїнського віршування народною мовою	200
Мильцев Олександр. Аналіз адрес власників земельних ділянок у США та підходи до виправлення помилок із використанням PostgreSQL	207
Моргунова Аліна. Духовна єдність людства як комунікативна парадигма теософії	218
Мосейко Анжела. Plain legal language – простота чи складність процесуальних документів	226
Мостова Анастасія. Інтеграція цифрових навичок у вищу освіту України: європейські орієнтири та дидактичні рішення	235
Нежива Ольга. Роль новизни у покращенні навчання та формуванні пам'яті в освітньому середовищі	243
Підвисоцька Галина. Problems of grammatical interference in the process of learning english	248
Руколянська Наталія. Абстрактні поняття кримінальної процесуальної субмови	257
Сергієнко Наталія. Стан та проблеми прикладної лінгвістики	265
Sydoriv Sergiy. Development and functioning of inclusive terminology	273
Сімічева Юлія. Онлайн дискурс як простір міжмовної взаємодії у глобалізованому світі	281
Сковронська Ірина. Маніпулятивні прийоми і види психологічного впливу у суперечках	290
Соїна Ірина. Linguistic and cultural contacts in foreign realities concept spheres	301
Титаренко Світлана. Психолінгвістичні механізми формування мовлення у дітей дошкільного віку	310
Холод Ірина. Professional english in psychology: applied linguistic approaches to terminology, discourse, and skills development	320
ВІДГУКИ, РЕЦЕНЗІЇ, НОВІ ВИДАННЯ	328
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	336

НЕЙРОННІ МЕХАНІЗМИ МОВНОГО ПЕРЕМИКАННЯ У ДВОМОВНИХ НОСІЇВ

Дмитро ЗАВ'ЯЛОВ

*старший викладач кафедри психології
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»*

Стаття присвячена дослідженню впливу двомовності на когнітивний контроль і виконавчі функції підлітків. Двомовність розглядається як психолінгвістичний і когнітивний феномен, пов'язаний із розвитком уваги, пам'яті та когнітивної гнучкості. Проаналізовано сучасні психолінгвістичні та нейролінгвістичні підходи до вивчення білінгвізму, а також результати досліджень, що вказують як на когнітивні переваги, так і на можливі труднощі двомовних підлітків. Підкреслюється складний і багатофакторний характер взаємозв'язку між двомовністю, когнітивним розвитком і соціокультурними умовами.

Ключові слова: двомовність, білінгвізм, когнітивний контроль, виконавчі функції, підлітковий вік, психолінгвістика.

The article examines the impact of bilingualism on cognitive control and executive functions in adolescents. Bilingualism is viewed as a psycholinguistic and cognitive phenomenon associated with the development of attention, memory, and cognitive flexibility. The paper reviews contemporary psycholinguistic and neurolinguistic approaches and discusses empirical findings that reveal both cognitive advantages and potential challenges for bilingual adolescents. The relationship between bilingualism and cognitive development is presented as complex and influenced by sociocultural factors.

Key words: bilingualism, cognitive control, executive functions, adolescence, psycholinguistics, cognitive development.

Вступ. Сучасні глобалізаційні процеси сприяють активному поширенню двомовності серед молодого покоління, зокрема підлітків. Багато дітей із раннього віку занурені у середовище, де функціонують дві або більше мов, що створює унікальні умови для розвитку мовної та когнітивної системи. Психолінгвістика розглядає двомовність не лише як мовленнєву компетенцію, але й як комплексний когнітивний феномен, який формує процеси уваги, пам'яті, гнучкості мислення та контролю над виконанням завдань.

Особливе місце у цьому процесі займає **когнітивний контроль** – здатність регулювати увагу, перемикатися між різними видами діяльності, пригнічувати неактуальну інформацію та тримати робочі цілі в фокусі. Це є критично важливим у підлітковому віці, коли формуються виконавчі функції, відбувається активне навчання та соціалізація.

Мета статті. Дослідження двомовності часто підкреслюють як її позитивний вплив (підсилення уваги й когнітивної гнучкості), так і суперечливість окремих висновків. Питання про те, яким саме чином двомовність впливає на виконавчі функції підлітків, потребує детального аналізу.

Виклад основного матеріалу. Психолінгвістичні моделі двомовності підкреслюють, що дві мовні системи всередині мозку перебувають у постійній активності, навіть коли мовцем використовується лише одна. Моделі, такі як **BIA+ (Bilingual Interactive Activation)** та **модель контрольованого доступу**, описують механізми паралельної активації двох мов та необхідність вибору між ними. Саме цей процес – постійна конкуренція і відбір – вважається тренажером для когнітивного контролю.

Сучасні нейролінгвістичні дослідження демонструють, що у двомовних дітей і підлітків активніше залучаються префронтальні ділянки кори, відповідальні за саморегуляцію та виконавчі функції. Це прокладає нейробіологічне підґрунтя припущенням про потенційну перевагу двомовних осіб у задачах, що вимагають гальмування імпульсивних реакцій або перемикання уваги.

Підлітковий вік характеризується інтенсивною перебудовою мозкової організації та поведінкових стратегій. У цей період формуються механізми самоконтролю, розширюються можливості робочої пам'яті, зміцнюється здатність до планування та оцінювання ризиків. Водночас підлітки демонструють нестійкість уваги, імпульсивність та труднощі у регуляції емоцій – що робить когнітивний контроль надзвичайно важливим.

Двомовні підлітки, які регулярно залучені до перемикання між мовами, зазнають додаткового когнітивного навантаження, що потенційно сприяє розвитку виконавчих функцій. Активне мовне середовище стимулює мозок до постійного моніторингу контексту, вибору мовної системи та гальмування зайвої інформації.

Ще до першої третини минулого століття було накопичено значну кількість інформації про вплив мови на розвиток мови та інтелекту, особливо в дитячому віці. Ранні дослідження в галузі білінгвізму відбувалися в основному в галузі дитячої та педагогічної психології та були зосереджені на визначенні ролі двох або більше мов, присутніх у житті дитини, для розвитку її мови. Пізніше вчені зосередилися на дослідженні впливу білінгвізму на рівень і особливості інтелектуального розвитку та мислення дитини-білінгва. Найдовшою проблемою є інтерференція – взаємодія двох або більше мов, викликана мовними відмінностями в синтаксичних структурах. Це давно сформоване явище залишається одним із найважливіших аргументів для прихильників одномовного навчання дітей. Наразі найбільш популярні дослідження стосуються впливу білінгвізму на виконавчі функції, стратегії навчання, процеси та механізми пам'яті та вивчення нових мов. У більшості досліджень, що порівнюють когнітивні процеси білінгвів і одномовників, використовуються різні версії одних і тих самих завдань.

Три найпоширеніші ролі: роль Саймона, роль захисника Еріксена та роль мережі уваги. Однак результати окремих досліджень відрізняються. У поясненні зв'язку між кількістю мов і когнітивними процесами, якими користується індивід, домінували і тривалий час мали своїх прихильників три різні тенденції: 1) негативний вплив білінгвізму та багатомовності на когнітивні процеси; 2) наявність переваги для білінгвів і багатомовників порівняно з одномовними і 3) відсутність будь-якого зв'язку між кількістю мов і когнітивними досягненнями.

Кілька десятиліть тому на міжнародному симпозіумі з двомовності відома канадська дослідниця в цій галузі Еллен Білосток узагальнила суть накопичених на той час неоднозначних результатів у розумінні зв'язку двомовності з когнітивними процесами. Вона показала, що білінгви мають перевагу в одних випадках, а монолінгвісти в інших при виконанні завдань, зосереджених на різних когнітивних процесах. У деяких когнітивних процесах між двома групами не виявлено відмінностей. Ця робота багато в чому змінила крайні позиції щодо позитивного чи негативного впливу білінгвізму на пізнання через остаточне

визнання складного взаємозв'язку двомовності та когнітивної сфери. В останні роки дослідники зосередилися на пошуку тих особливостей когнітивного функціонування, в яких білінгви мають перевагу над одномовними, а також тих зон ризику, в яких білінгвізм створює перешкоди, тим самим ускладнюючи або уповільнюючи виконання когнітивних завдань. Переваги двомовних людей проявляються в кращому виконанні завдань, що вимагають вибіркової уваги і придушення виконавчого контролю, а також у вирішенні завдань, що містять суперечливі стимули або інформацію, і завдань, що вимагають уявного чергування неоднозначних фігур. Білінгви виконують усі ці завдання швидше та з меншою кількістю помилок, ніж одномовні діти, і двомовні діти можуть виконувати їх у більш ранньому віці. До завдань, у яких білінгви поступаються одномовним, відносяться завдання на встановлення відповідності, сприйняття слова в шумі, мова, швидкість вилучення слова з пам'яті та інші вербальні завдання. Одним із найпомітніших аргументів «проти» двомовності є скорочення словникового запасу в окремих мовах, що було неодноразово підтверджено в багатьох дослідженнях за участю як дітей, так і дорослих респондентів. Цей приклад часто наводять ті, хто бореться за одномовне навчання. Прихильники білінгвального навчання також вказують на крихітність досягнутих результатів. Певна зміна методології – перехід від вимірювання словникового запасу окремо в кожній мові до вимірювання загального словникового запасу (з урахуванням усіх слів двох мов) уже в ранньому дитинстві свідчить про незаперечні переваги двомовних людей. Крім цього, дослідження дітей, які виховуються в середовищах, які активно підтримують багатомовність (наприклад, двомовні школи в Уельсі), показали, що до 10 років двомовні діти можуть використовувати той самий словниковий запас, що й їхні одномовні однолітки.

З точки зору системного підходу та постнекласичної методології, ми пропонуємо розглядати етнокультурну ідентичність як складну, ієрархічно організовану систему, що розвивається в процесі взаємодії з іншими людьми та групами, формування та розвиток якої опосередковується соціокультурними

умовами. З таких позицій етнокультурна ідентичність дво- чи багатомовного індивіда не виявляється приналежністю до однієї, двох чи кількох культур, а визначається складною взаємодією багатьох елементів: етнічної та громадянської приналежності, культурних, субкультурних, релігійних та інших аспектів.

Уже на перших етапах досліджень у цій сфері думки щодо позитивного чи негативного впливу білінгвізму на різні процеси розійшлися. Праця французького дослідника Жюля Ронге, написана на початку минулого століття, представляє особистий досвід автора з виховання власної дитини-білінгва та багаторічні спостереження за її мовним розвитком. Експеримент є важливим прикладом того, як створення та дотримання особливих умов (у цьому випадку мати-німкеня завжди розмовляла з сином німецькою, а батько-французенка – французькою) може призвести до успішного паралельного оволодіння двома мовними системами, а саме їх фонетичними, граматичними та стилістичними формами, без шкоди для мовного та інтелектуального розвитку.

Одна з причин того, що навіть після понад сто років досліджень двомовності досі неясно, приносить вона більше користі чи шкоди індивіду та суспільству, пов'язана з тим, що «відокремити» стан двомовності від факторів, які її супроводжують, є досить складним завданням. Переважна більшість поточних досліджень вивчала або двомовних, які добре володіють іноземною мовою, або двомовних, які «успадкували» різні мови через двомовне середовище, яке, швидше за все, було мультикультурним. Окрім двомовності, ці категорії респондентів суттєво відрізняються від одномовних, що пов'язано не лише зі знанням та використанням другої мови.

Висновки. Це може бути більш високий рівень освіти та більш тривалий процес навчання, більш різноманітне довкілля та більш стимулююча соціальна ситуація розвитку, більш різноманітний, особливий, а в деяких випадках екстремальний життєвий досвід, пов'язаний із вирішенням складних ситуацій, що сприяє розвитку толерантності до невизначеності, емоційного інтелекту, гнучкості, прийняття різноманітності та інших якостей.

Список використаної літератури

1. Жлуктенко Ю. А. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1966. 135 с.
2. Палінська О. Білінгвізм в аспекті соціально-мовної взаємодії. Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. 2004. Вип. 34. Ч. I. С. 340 – 345.
3. Русанівський В. М. Споріднена і віддалена двомовність як об'єкт сучасної лінгвістики. Мовознавство, 2007. № 1. С. 3-5.
4. Семчинський С. В. Загальне мовознавство: підручник для студ. філол. фак. ун-тів. 2.вид., перероб. і доп. Київ: ОКО, 1996. 416 с.
5. Шумарова Н. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. 436 с.
6. Bilaniuk Laada. Contested tongues: language politics and cultural correction in Ukraine. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2005. 230 pp.
7. Ramsdell L (2004) Language and Identity Politics: The Linguistic Autobiographies of Latinos in the United States. Journal of Modern Literature. P. 167-176.